

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibvs Moribvsqve Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Cap. III. De Conseruatione & Cooperatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

tudine, multitudine, situ, qualitate, viribus, figuris, tempore, loco, ordine, sympathia, antipathia præditis, non alius, nec ex aliis aut aliter factus sit, est opus diuinæ prouidentia, omnia certo consilio facientis, & ad certos fines ordinantis.

2. Gubernatio.

Qui sint actus gubernationis.

Quod etiam gubernatio sit opus prouidentia, per se notum est; sed multi actus hoc nomine continentur: nimirum *conseruatio, cooperatio, prædefinitio, permissio, impeditio multorum malorum, motio cælorum, illuminatio naturæ rationalis, redemptio hominum, iustificatio, remuneratio, punitio.* de quibus singulis aliquid dicendum est.

CAPVT III.

De Conseruatione & Cooperatione.

Conseruatio est primus actus ad gubernationem pertinet.

1. est cooperatio seu concursus. Necessitas concursus.

IN gubernatione primum locum tenet *conseruatio* rerum, quam etiam SS. Patres passim gubernationem vocant; vt constat ex testimoniis supra Libro x. n. 21. & seq. allatis, & ex D. Augustino l. 4. De Genes. ad literam c. 12. Nam primum munus gubernatoris est, conseruare ea quæ gubernanda suscepit, ne pereant. sic enim planè ab ordine & directione qua in finem diriguntur, exciderent.

Secundum locum tenet *cooperatio*: nam sine diuina cooperatione nulla res creata potest operari, ac proinde nec assequi finem, aut in illum tendere; sed instar inanis idoli, sensu, motu, & omnibus viribus defecti, stabit? Si Deus concursum suum subduceret rebus, cessaret motus cælorum, & illuminatio orbis; cessaret elementorum & omnium contrariorum pugna; cessarent ortus & interitus rerum, vicissitudines temporum, incrementa & decrementa uiuentium, omnis alternatio, & motus localis omnis. Cessaret in beatis visio beatifica, amor & gaudium omne; in damnatis omnis dolor & tristitia, in omnibus uiuentibus omnis intelligentia, omnis memoria, omnis uolitio, omnis affectio, omnis passio, omnis imaginatio, omnis sensus, & motus vitalis omnis: neque ullum esset inter animata & inanima, inter sentientia & sensus expertia, inter rationalia & irrationalia, inter beatos & damnatos discrimen, quod ad sensum boni vel mali, commodi vel incommodi attinet; sed omnia eodem modo se haberent, tamquam ratione, sensu, motu, vita, & vigore omni destituta. Hinc patet quanti momenti sit hic concursus, cum inde pendeat tota beatitudo, & omne bonum naturale & supernaturale, & sine ipso simus perinde ac si non simus.

Et

8 Et quamuis non fit expressum dogma fidei, hunc concursum esse necessarium; tamen est communis sententia DD. vno Durando excepto (qui lib. 2. Sentent. d. 1. q. 5. purat, Deum non concurrere cum creaturis ad operationem earum, nisi quatenus eis dedit vires operandi, easque vires conseruat) & consentiunt omnes Academiae Catholicorum, & potest probari ex Scripturis. Iob 10. *Manus tua, Domine, fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu. Nonne sicut lac mulisti me, & sicut caseum me coagulasti?* Psal. 138. *Quid ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in calum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris; etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* Ioan. 5. *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor.* Act. 17. *Quamuis non longè sit ab vnoquoque nostrum, in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus,* de quo loco supra.

Concursum Dei esse necessarium et res operentur.
Contra Durandi sententiam.

Sed dicet aliquis pro Durando, hæc omnia intelligi posse ratione virtutis operandi quam rebus in seuit, & conseruat. Vis enim operandi rebus impressa, est veluti semen & instrumentum per quod Deus operatur omnia, multò magis quàm per concursum generalem. Ratione enim illius concursus non potest propriè dici Deum formare omnia membra, dare quique suam speciem, suum temperamentum, suam figuram, suam connexionem, suam virtutem: alioquin etiam sol diceretur hæc omnia propriè facere, quia etiam ad formationem omnium membrorum cooperatur; quod tamen nemo dixerit. Et ratio est, quia diuersitas illa quæ est in partibus corporis, non est referenda ad concursum Dei aut solis, qui ex se est vniformis; sed ad multiplicem virtutem quæ est in causa secunda, nimirum in semine. Quia tamen Deus omnem illam vim semini impressit, eaque assidue conseruat, quasi assidue eam creans, verè & propriè dicitur illa facere per virtutem seminis tamquam per suum instrumentum. Et hac ratione creaturæ possunt dici instrumenta respectu Dei, & Deus omnia per illas operari; omnia, inquam, bona, non mala, quæ Deus non intendit, neque ex perfectione virtutis à Deo insertæ, sed ex defectu creaturæ sequuntur.

Responsio pro sententia Durandi.

Hæc interpretatio videri possit omnino non inepta, & ideò hæc loca non conuincunt rem esse fide certam: tamen non satisfacit. Si enim Deus solùm dicitur illa operari, quia vires dedit & conseruat, solùm mediatè & per accidens illa operabitur, nimirum, quia contingit rem illam quam ipse fecit illa operari. Neque reverà

Responsio ista refutatur.

Y magis

magis operabitur aut cooperabitur cum causæ secundæ operantur, quam cum cessant: nam utroque tempore solum eas conseruabit. At Scriptura amplius significare videtur, cum effectus causarum Deo tribuit, quam nudam causarum secundarum conseruationem. Itaque et si concursus generalis non sufficiat, ut illius solius ratione Deus dicatur omnia operari; sed requiritur ut vires dederit, & eas conseruet: tamen præter hoc debet etiam cooperari & actu concurrere, alioquin solum remote & denominatione valde extrinseca dicitur illa facere, nec poterit dici præbere opem & auxilium creaturis in operando, quod tamen aperte indicat Scriptura cum ait: *Etenim manus tua deducet me*; quasi dicat, Non possum eò ire, nisi me iuues & deducas, sicut mater deducit infantem, qui ambulare absque ope alterius non potest. Certè *deducere* amplius est quam *conseruare* vires. nam etiam si non deduceret, vires conseruaret. Simili ergo modo de omnibus aliis causis creatis dicendum est, non posse illas suas functiones edere, nisi iuuentur à Deo. eadem enim est omnium ratio & proportio respectu suarum operationum, & eadem à Deo essentialis dependentia.

*Probatum ex
S. Hieronymo.*

Confirmatur ex D. Hieronymo l. 1. Contra Pelagianos, ubi hanc sententiam videtur clarè tradere, inducens Pelagium sub nomine Critobuli obiicientem, & Catholicum sub nomine Attici respondentem. Critobulus: *Si in singulis rebus quas gerimus, Dei vtendum est adiutorio, ergo & calamus temperare ad scribendum, & temperatum pumice terere, manumq; aptare literis, tacere, loqui, sedere, stare, ambulare, currere, comedere, ieiunare, flere, ridere, & cetera huiusmodi, nisi Deus iuuerit, non poterimus?* Atticus: *Iuxta meum sensum, non posse perspicuum est.* Critobulus: *In quo igitur liberum habemus arbitrium, & Dei in nos gratia custoditur, si ne hoc quidem absque Deo possumus facere?* Atticus: *Non sic donata est liberi arbitrij gratia, ut Dei per singula tollatur adminiculum.* Critobulus: *Non tollitur Dei adiutorium, cum creatura ex semel dati liberi arbitrij gratia conseruentur. Si enim absque Deo, & nisi per singula ille me iuuerit, nihil possum agere; nec pro bonis me iustè operibus coronabit, nec affiget pro malis, sed in utroque suum vel recipiet vel damnabit auxilium.*

*Pelagius non
negauit conseruationem,
sed cooperationem.*

Ex hoc loco tria colligimus. Primum est, Etiam Pelagium posse 10
fuisse, conseruationem rerum à Deo esse necessariam; cum gratiam in eo constitueret, quòd Deus liberum arbitrium dedisset & conseruaret. *Conseruatio* enim nullam adferebat libertati difficultatem. Alterum est, Pelagium negasse concursum & cooperationem

nem generalem Dei, non minus quàm gratiam supernaturalem. hic enim concursus potissimum negotium facessit ingenio humano in causa libertatis. Itaque hunc negabat etiam in actionibus naturalibus liberi arbitrij, ne cogeretur earum tollere libertatem. Tertium est, Hieronymum pro indubitato habere, Deum non solum dedisse vires, easque conseruare, sed etiam in singulis operibus iuuare, & creaturam sine illo adiutorio nihil posse. Quod etiam confirmatur ex Epist. ad Ctesiphontem, vbi contra Pelagium sic agit: *Fraudulenter pretendis vt gratiam Dei ad conditionem hominis referas, & non in singulis operibus auxilium Dei requiras, ne scilicet liberum arbitrium videaris amittere, & cum Dei conseruans adminiculum, hominum requiras auxilia. Audite, quaeso, audite sacrilegum: Si, inquit, voluero curuare digitum, mouere manum, sedere, stare, ambulare, discurrere, sputa iacere, duobus digitis marium purgamenta decutere, releuare aluum, urinam digerere, semper mihi auxilium Dei necessarium erit? Audi ingratus, imò sacrilege, Apostolum predicantem: Siue manducatis, siue bibitis, omnia in nomine Domini facite.* Hic Hieronymus requirit auxilium Dei etiam ad singula opera adiaphora & naturalia: neque fingi potest, quòd aliud auxilium ad ista sit necessarium, præter auxilium generalis cooperationis. Nec obstat quòd adducat locum Apostoli, in quo agitur de operibus ad Deum referendis: ex eo enim quòd omnia opera etiam per se adiaphora, ad honorem Dei referenda sunt, colligitur etiam, illa à Deo pendere, esseque eius beneficia. Idem probari potest ex testimonijs Patrum supra allatis. Si enim creaturæ sunt per se adeò debiles, vt nisi Deo conseruante & assidue veluti creante, non possint existere, quomodo sine ipsius auxilio & cooperatione poterunt operari?

Ex aliorum Patrum testimonijis.

¶ Sed omnis Patrum testimonijis, probatur ratione. Primò, Res simplicissimæ & per se subsistentes, vt substantia Angelica & celorum, agent assiduo influxu Dei, quo immediatè ab ipso conseruatur, vt supra Libro x. num. 21. & seq. ostensum est: ergo multò magis res imperfectæ & alijs inherentes, vt actus vitales, lumen aëris, & quouis alius effectus causæ creatæ. Neque fieri potest, illas sufficienter conseruari à suis subiectis: tum quia subiectum nihil præstat effectiue ad conseruationem, sed solum recipit, vt modo sibi connaturali existant; vnde opus est alio influxu, quo effectiue conseruetur ipsa existentia; quo continuato, continuaretur illarum existentia etiam subiecto subtracto vel annihilato, vt alibi ostensum est, & patet in mysterio SS. Eucharistiæ: tū quia etiam subiectum

Ratione probatur.

Formas rerum & accidentia non posse conseruari sufficienter à suis subiectis.

in quibusdam etiam effectiue influat, vt in actibus vitalibus, & aliis accidentibus quæ ab intrinseco manant, tamen illud ipsum, vt est causa efficiens formæ accidentalis intra se, non minus eget concursu generali, quàm cum producit aliqua extra se, verbi gratia, calorem vel frigus. Si enim aqua, vt producat frigus extra se in mea manu, eget concursu generali; cur nos etiam vt producat illud in seipsa, vt cum ex calore reducit se ad frigus? Dices, esse magnum discrimen: nam cum frigus producit ab aqua foris, non potest assidue à forma aquæ conseruari; vnde eget alio conseruante, donec à contrario vincatur & aboleatur. itaque debet immediatè conseruari à prima causa. Cum autem producit in ipsa aqua manans ab intrinseco, sufficienter conseruatur assiduo influxu essentia ipsius aquæ, vnde ab initio manauit; & sic non eget alio conseruante. Sed hoc absurdum est: quia constat, frigus aquæ posse à Deo conseruari, ipsa aqua in nihilum redacta; ergo non habebat essentialem dependentiam ab essentia aquæ, sed magis dependebat à Deo, cuius solius influxus sufficit ad illius conseruationem. Confirmatur; Quia omnijenti creato essentialè est dependere à Deo: hoc enim ita est illi intrinsecum, vt eius essentia sine hac dependentia concipi distinctè nequeat. Vnde etiam diuisio entis, in ens à se, & ens ab alio; siue in ens per essentiam, & ens per participationem, est essentialis. Neque dici potest hanc dependentiam in quibusdam rebus esse solùm mediatam; quia hoc nihil est aliud, quàm rem illam non dependere propriè à Deo, nec ab illo aliquid accipere, sed dependere & accipere esse ab alia creatura, quæ immediatè dependeat à Deo: & ita illa, res dicenda potius est habere dependentiam essentialè à causa creata quàm à Deo; quod est absurdum.

Secundò, Si aliqui effectus possent fieri à causis secundis absque Dei cooperatione, maximè id haberet locum in actibus vitalibus, vt in visione, intelligentia, volitione, &c. hi enim videri possint sufficienter pendere à suis potentiis à quibus eliciuntur, & in quibus recipiuntur. Atqui dici non potest, in huiusmodi nos non egere Dei auxilio, vt supra ex Hieronymo ostensum. Confirmatur: Quia cum in huiusmodi actibus sita sit perfectio naturæ intelligentis, poterit hæc natura suam perfectionem & finem consequi sine auxilio diuino, quod sanè videtur absurdum. sic enim perfectio naturalis non penderit à Deo, nisi remotè, quatenus natura penderit à Deo: & illa natura non egebit Deo ad felicitatem naturalem, nisi
ad

ad hoc præcisè, vt ipsa conseruetur, non autem vt suam naturalem felicitatem assequatur. Confirmatur secundò; Quia Deus sæpè actus vitales nobis immediatè immittit, non solùm proponendo obiectum, sed etiam ipsos actus in nobis effectiue cauendo & formando; vt patet in gratiis præuenientibus, quæ sunt actus supernaturales intellectus & voluntatis: ergo isti actus etiam immediatè à Dei concursu pendent. Sicut enim cùm Deus peculiari & determinato concursu ad illos actus concurrat, etiam concurrat ipsa potentia, vt patet in actibus prædictis: ita etiam cùm potentia se ad illos determinat, Deus concurrat concursu generali. Itaque nulla est ratio cur excipiantur actus vitales.

13 Tertio, Si negetur iste concursus, tollitur illa perfectissima subiectio & dependentia creaturarum à Deo. Nam in operando non pendebunt ab auxilio & cooperatione Dei, cùm tamen in operando consistat summa perfectio videntium. Vnde etiam effectus operatione productus non pendebit à Deo, saltem quamdiu subest virtuti suæ causæ producentis & conseruantis. Quare lumen à sole per totum mundum diffusum, & in ipsis stellis & planetis existens, non pendebit à Deo; similiter nec calor inde consequens: neque sol in mundo illuminando, suoque calore fouendo, egebit auxilio Dei. imò non poterit Deus impedire quin sol illuminet mundum, nisi lucem ipsius extinguat, vel opacum aliquod corpus circumponat. Similiter non poterit impedire cogitationes & volitiones Angelorum aut dæmonum, nisi fortè species intelligibiles (si tamen hæc sunt necessaria) illis auferat, & eorum naturam lædat. Quæ omnia sunt valde absurda, & multùm derogant perfectissimo Dei dominio, & summx dependentiæ creaturarum ab ipso. Confirmatur: Quia Deo in creaturas omnes tribuendum est perfectissimum dominium & summa potestas quæ animo concipi potest, & creaturis summa subiectio & dependentia. Atqui multò erit perfectius dominium Dei & potestas, maiorque creaturæ subiectio & dependentia, si hæc nihil sine ipsius auxilio possit: ergo statuendum, ipsam in omnibus eius ope egere. Maior per se patet, similiter & Minor. Confirmatur: Sic enim facillè intelligitur, Primò, Quomodo nihil sine ipsius nutu fieri possit. Secundò, Quomodo omnes actiones creaturarum possit impedire absque vlla vi, aut earum læsione, solius sui concursus generalis insensibili denegatione. Tertio, Quomodo possit conseruare, verbi gratia, lumen à sole productum, cessantibus causis secundis. Quarto, Quomodo intel-

*Tollere-ur
perfecta sub-
iectio crea-
tura.*

lectui & voluntati possit immediatè supernaturales actus immittere, &c. Quintò, Quomodo actionem ignis Babylonici suspendit in pueros, non in regios ministros: quomodo Dominus se ad spectui Iudæorum subtraxerit, &c.

Quartò, Accedit, quòd ipsum *operari* & *producere* sit res valde mirabilis, adeò vt aliqui Doctores negauerint creaturam posse aliquid propriè producere, putantes Deum omnia operari ad præsentiam creaturæ. Ita senserunt aliqui, quos tacito nomine refert S. Thomas 1. p. q. 105. a. 2. quam sententiam Petrus de Alliaco, & Gabriel in 4. d. 1. q. 1. a. 3. dub. 3. putant probabilem. In omni enim operatione prædicatur aliquid ex nihilo; quia id quod producitur, antea nihil erat. hoc autem videtur excedere vires creaturæ, estq; ingenio humano inexplicabile. Verùm nullo modo neganda est creaturis vera efficientia: alioquin frustra illis vires datæ essent, frustra variis organis instructæ. Imò si generatim hæc sententia intelligatur (sicut intelligi debet, cum omnium causarum secundarum eadem sit ratio) tolletur libertas arbitrij, & cõsequenter meritum & peccatum, cælum & infernus; & Deus omnium malorum solus erit auctor. Dicendum igitur, creaturam posse operari & producere non solam, sed concurrente & adiuuante causa prima, cui primò & per se ipsum *esse* in quouis effectu respondet, vt multis locis docet S. Thomas 1. p. q. 8. a. 1. & q. 45. a. 5. & in 2. Sent. d. 1. q. 1. art. 4. & alibi. Denique, hæc sententia media est inter duas extremas; quarum altera affirmat, solum Deum effectus causarum secundarum producere; altera, solam creaturam. Dicimus enim, vt rumq; concurrere, & physicè in effectum influere; ita vt causa secunda verè & propriè effectum producat, non tamè absq; ope & auxilio Dei. Hinc sequitur, sicut nulla creaturæ fieri potest, quæ non dependeat ab influxu Dei in existendo: ita nulla fieri potest, quæ non dependeat ab illius influxu in operando. In vtroque enim æquè eget influxu Dei propter essentialem ordinem & dependentiam ab ipso, qui est omnium esse, omnium vigor.

CAPVT IV.

Quo modo Deus creaturis cooperetur.

*Quo modo
Deus coope-
retur rebus
suo concursu
generali.*

OSTENDIMVS Deum omnes causas creatas in operando iuuare; nunc breuiter explicandum, quomodo hanc opem conferat. qua de re plurima dici possent, de quibus alibi ex professo satis actum.